הוֹרוּ

הוֹרוּ בֵּית דִּין כו׳. כְּגוֹן שֶׁהוֹרוּ שֶׁחֶלֶב זֶה אֲסוּר וְהֶתֵּר הַיָּחִיד וְעָשָׂה שׁוֹגֵג עַל פִּיהֶם, בֵּין שֶׁעָשׂוּ וְעָשָׂה עִמָּהֶן, בֵּין שֶׁעָשׂוּ וְעָשָׂה אַחֲרֵיהֶן, בֵּין שֶׁלֹּא עָשׂוּ וְעָשָׂה, [6]פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁתָּלָה בְּבֵית דִּין. [7]הוֹרוּ בֵּית דִּין וְיָדַע אֶחָד מֵהֶן שֶׁטָּעוּ, אוֹ תַּלְמִיד וְהוּא רָאוּי לְהוֹרָאָה, וְהָלַךְ וְעָשָׂה עַל פִּיהֶן, בֵּין שֶׁעָשׂוּ וְעָשָׂה עִמָּהֶן, בֵּין שֶׁעָשׂוּ וְעָשָׂה אַחֲרֵיהֶן, בֵּין שֶׁלֹּא עָשׂוּ וְעָשָׂה, מִפְּנֵי שֶׁתָּלָה בְּבֵית דִּין. זֶה הַכְּלָל, הַתּוֹלֶה בְּעַצְמוֹ חַיָּיב, וְהַתּוֹלֶה בְּבֵית דִּין פָּטוּר: **גמ׳** אָמַר שְׁמוּאֵל, לְעוֹלָם אֵין בֵּית דִּין חַיָּיבִין עַד שֶׁיֹּאמְרוּ לָהֶם מוּתָּרִין אַתֶּם. רַב דִּימִי מִנַּהַרְדְּעָא אָמַר, [8]עַד שֶׁיֹּאמְרוּ לָהֶם מוּתָּרִין אַתֶּם לַעֲשׂוֹת; מַאי טַעְמָא, לְפִי שֶׁלֹּא נִגְמְרָה הוֹרָאָה. אָמַר אַבָּיֵי, אַף אֲנַן נַמִּי תְּנִינָא, [9]דְּחָזַר לְעִירוֹ, שָׁנָה וְלִימֵּד כְּדֶרֶךְ שֶׁלִּימֵּד, פָּטוּר, הוֹרָה לַעֲשׂוֹת, חַיָּיב. אָמַר רַבִּי אַבָּא[10], אַף אֲנַן נַמִּי תְּנִינָא, [11]הוֹרוּ לָהּ בֵּית דִּין לְהַנְשָׂא וְהָלְכָה וְקִלְקְלָה, חַיָּיבֶת בְּקָרְבָּן, שֶׁלֹּא הִתִּירוּ לָהּ אֶלָּא לְהַנְשֵׂא. אָמַר רָבִינָא, אַף אֲנַן נַמִּי תְּנִינָא, הוֹרוּ בֵּית דִּין לַעֲבוֹר עַל אַחַת מִכָּל מִצְוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה. [12]תּוּ לָא מִידִּי. אִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר שְׁמוּאֵל, אֵין בֵּית דִּין חַיָּיבִין עַד שֶׁיֹּאמְרוּ לָהֶם מוּתָּרִים אַתֶּם לַעֲשׂוֹת. רַב דִּימִי מִנַּהַרְדְּעָא אָמַר, אֲפִילּוּ מוּתָּרִים אַתֶּם נִגְמְרָה הוֹרָאָה. אָמַר אַבָּיֵי, וְהָא לָא תְּנַן הָכִי, חָזַר לְעִירוֹ וְשָׁנָה אוֹ לִימֵּד כְּדֶרֶךְ שֶׁלִּימֵּד, פָּטוּר, הוֹרָה לַעֲשׂוֹת, חַיָּיב. אָמַר רַבִּי אַבָּא, וְהָא לָא תְּנַן הָכִי, הוֹרוּ לָהּ בֵּית דִּין לְהַנְשָׂא וְהָלְכָה וְקִלְקְלָה, חַיָּיבֶת בְּקָרְבָּן, שֶׁלֹּא הִתִּירוּ לָהּ אֶלָּא לְהַנְשֵׂא. אָמַר רָבִינָא, וְהָא לָא תְּנַן הָכִי, הוֹרוּ בֵּית דִּין לַעֲבוֹר עַל אַחַת מִכָּל מִצְוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה. תּוּ לָא מִידִּי: וְהָלַךְ הַיָּחִיד וְעָשָׂה שׁוֹגֵג עַל פִּיהֶם: וְנִיתְנֵי וְעָשָׂה עַל פִּיהֶם, שׁוֹגֵג לְמָה לִי. אָמַר רָבָא, שׁוֹגֵג,[13] לְאַתּוּיֵי הוֹרוּ בֵּית דִּין שֶׁחֶלֶב מוּתָּר, וְנִתְחַלֵּף לוֹ חֵלֶב בְּשׁוּמָן וַאֲכָלוֹ, פָּטוּר; עַל פִּיהֶם, עַל פִּיהֶם מַמָּשׁ. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רָבָא, שׁוֹגֵג עַל פִּיהֶם הוּא דְּפָטוּר, אֲבָל נִתְחַלֵּף לוֹ חֵלֶב בְּשׁוּמָן וַאֲכָלוֹ חַיָּיב. מִילְתָא דְּפִשִׁיטָא לֵיהּ לְרָבָא, קָמִיבַּעְיָא לֵיהּ לְרָמִי בַּר חָמָא, [7]דְּבָעֵי רָמִי בַּר חָמָא, הוֹרוּ בֵּית דִּין שֶׁחֶלֶב מוּתָּר, וְנִתְחַלֵּף לוֹ[14] בְּשׁוּמָן וַאֲכָלוֹ, מַהוּ. אָמַר רָבָא, תָּא שְׁמַע, הָלַךְ יָחִיד וְעָשָׂה שׁוֹגֵג עַל פִּיהֶם כו׳[15], שׁוֹגֵג עַל פִּיהֶם לְמָה לִי, לָאו לְאַתּוּיֵי הוֹרוּ בֵּית דִּין שֶׁחֶלֶב מוּתָּר וְנִתְחַלֵּף לוֹ חֵלֶב בְּשׁוּמָן וַאֲכָלוֹ פָּטוּר. דִּלְמָא שׁוֹגֵג עַל פִּיהֶם הוּא דְּפָטוּר, אֲבָל נִתְחַלֵּף לוֹ חֵלֶב בְּשׁוּמָן וַאֲכָלוֹ חַיָּיב. אִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רָבָא, תָּא שְׁמַע, הָלַךְ יָחִיד וְעָשָׂה שׁוֹגֵג עַל פִּיהֶם, מַאי לָאו, שׁוֹגֵג עַל פִּיהֶם הוּא דְּפָטוּר, אֲבָל נִתְחַלֵּף לוֹ חֵלֶב בְּשׁוּמָן וַאֲכָלוֹ חַיָּיב. דִּלְמָא אוֹ שׁוֹגֵג, אוֹ עַל פִּיהֶם. בִּכְפִלּוּגְתָּא, הוֹרוּ בֵּית דִּין שֶׁחֶלֶב מוּתָּר, וְנִתְחַלֵּף לוֹ חֵלֶב בְּשׁוּמָן וַאֲכָלוֹ, רַב אָמַר פָּטוּר, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר [16]חַיָּיב. מֵיתִיבִי, [17]מַעֲשֵׂה הָאָרֶץ בַּעֲשׂוֹתָהּ, [18]פְּרָט לְמוּמָר; רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹסֵי[19] אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן (אֵינוֹ צָרִיךְ[20]), הֲרֵי הוּא אוֹמֵר [21]'אֲשֶׁר לֹא תַעֲשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה[22] וְאָשֵׁם אוֹ הוֹדַע, [23]הַשֵּׁב מִידִיעָתוֹ מֵבִיא קָרְבָּן עַל שִׁגְגָתוֹ, לֹא שֵׁב מִידִיעָתוֹ אֵינוֹ מֵבִיא קָרְבָּן עַל שִׁגְגָתוֹ; וְאִם אִיתָא, הָא לֹא שֵׁב מִידִיעָתוֹ הוּא. אָמַר רַב פַּפָּא, קָסָבַר רַבִּי יוֹחָנָן, כֵּיוָן דְּכִי מִתְיַדַּע לֵהּ לְבֵי דִינָא הָדְרִי בֵּהּ, וְהוּא נַמִּי הָדַר בֵּיהּ וְחַיָּיב. אָמַר רָבָא, [24]מוֹדֶה רַב שֶׁאֵינוֹ מְשַׁלֵּם לְרוֹב צִבּוּר, מַאי טַעְמָא, אָמַר קְרָא [25]'בִּשְׁגָגָה[26]', [27]עַד שֶׁיְּהוּ כּוּלָּן בִּשְׁגָגָה אַחַת: **בֵּין שֶׁעָשׂוּ וְעָשָׂה עִמָּהֶן כו׳:** לְמָה לֵיהּ לְמִיתְנָא כָּל הָנֵי, בִּשְׁלָמָא רִישָׁא [28]לֹא זוּ אַף זוּ קָתָנֵי, אֶלָּא סֵיפָא דְּלְחִיּוּבָא אִיפְּכָא מִיבַּעְיָא לֵיהּ?

הוֹרוּ בֵּית דִּין לַעֲבוֹר עַל אַחַת מִכָּל מִצְוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה, וְהָלַךְ הַיָּחִיד וְעָשָׂה שׁוֹגֵג עַל פִּיהֶם, בֵּין שֶׁעָשׂוּ וְעָשָׂה עִמָּהֶן, בֵּין שֶׁעָשׂוּ וְעָשָׂה אַחֲרֵיהֶן, בֵּין שֶׁלֹּא עָשׂוּ וְעָשָׂה, פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁתָּלָה בְּבֵית דִּין. הוֹרוּ בֵּית דִּין וְיָדַע אֶחָד מֵהֶן שֶׁטָּעוּ, אוֹ תַּלְמִיד וְהוּא רָאוּי לְהוֹרָאָה, וְהָלַךְ וְעָשָׂה עַל פִּיהֶם, בֵּין שֶׁעָשׂוּ וְעָשָׂה עִמָּהֶן, בֵּין שֶׁעָשׂוּ וְעָשָׂה אַחֲרֵיהֶן, בֵּין שֶׁלֹּא עָשׂוּ וְעָשָׂה, חַיָּיב. זֶה הַכְּלָל, הַתּוֹלֶה בְּעַצְמוֹ חַיָּיב, וְהַתּוֹלֶה בְּבֵית דִּין פָּטוּר.

גמ׳ אָמַר שְׁמוּאֵל, לְעוֹלָם אֵין בֵּית דִּין חַיָּיבִין עַד שֶׁיֹּאמְרוּ לָהֶם מוּתָּרִין אַתֶּם לַעֲשׂוֹת; מַאי טַעְמָא, לְפִי שֶׁלֹּא נִגְמְרָה הוֹרָאָה. אָמַר אַבָּיֵי, אַף אֲנַן נַמִּי תְּנִינָא, דְּחָזַר לְעִירוֹ, שָׁנָה וְלִימֵּד כְּדֶרֶךְ שֶׁלִּימֵּד, פָּטוּר, הוֹרָה לַעֲשׂוֹת, חַיָּיב. אָמַר רַבִּי אַבָּא, אַף אֲנַן נַמִּי תְּנִינָא, הוֹרוּ לָהּ בֵּית דִּין לְהַנְשָׂא וְהָלְכָה וְקִלְקְלָה, חַיָּיבֶת בְּקָרְבָּן, שֶׁלֹּא הִתִּירוּ לָהּ אֶלָּא לְהַנְשֵׂא. אָמַר רָבִינָא, אַף אֲנַן נַמִּי תְּנִינָא, הוֹרוּ בֵּית דִּין לַעֲבוֹר עַל אַחַת מִכָּל מִצְוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה. תּוּ לָא מִידִּי. אִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר שְׁמוּאֵל, אֵין בֵּית דִּין חַיָּיבִין עַד שֶׁיֹּאמְרוּ לָהֶם מוּתָּרִים אַתֶּם לַעֲשׂוֹת. רַב דִּימִי מִנַּהַרְדְּעָא אָמַר, אֲפִילּוּ מוּתָּרִים אַתֶּם נִגְמְרָה הוֹרָאָה. אָמַר אַבָּיֵי, וְהָא לָא תְּנַן הָכִי, חָזַר לְעִירוֹ וְשָׁנָה אוֹ לִימֵּד כְּדֶרֶךְ שֶׁלִּימֵּד, פָּטוּר, הוֹרָה לַעֲשׂוֹת, חַיָּיב. אָמַר רַבִּי אַבָּא, וְהָא לָא תְּנַן הָכִי, הוֹרוּ לָהּ בֵּית דִּין לְהַנְשָׂא וְהָלְכָה וְקִלְקְלָה, חַיָּיבֶת בְּקָרְבָּן, שֶׁלֹּא הִתִּירוּ לָהּ אֶלָּא לְהַנְשֵׂא. אָמַר רָבִינָא, וְהָא לָא תְּנַן הָכִי, הוֹרוּ בֵּית דִּין לַעֲבוֹר עַל אַחַת מִכָּל מִצְוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה. תּוּ לָא מִידִּי: וְהָלַךְ הַיָּחִיד וְעָשָׂה שׁוֹגֵג עַל פִּיהֶם: וְנִיתְנֵי וְעָשָׂה עַל פִּיהֶם, שׁוֹגֵג לְמָה לִי. אָמַר רָבָא, שׁוֹגֵג,[13] לְאַתּוּיֵי הוֹרוּ בֵּית דִּין שֶׁחֶלֶב מוּתָּר, וְנִתְחַלֵּף לוֹ חֵלֶב בְּשׁוּמָן וַאֲכָלוֹ, פָּטוּר; עַל פִּיהֶם, עַל פִּיהֶם מַמָּשׁ. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רָבָא, שׁוֹגֵג עַל פִּיהֶם הוּא דְּפָטוּר, אֲבָל נִתְחַלֵּף לוֹ חֵלֶב בְּשׁוּמָן וַאֲכָלוֹ חַיָּיב. דִּלְמָא אוֹ שׁוֹגֵג, אוֹ עַל פִּיהֶם. בִּכְפִלּוּגְתָּא, הוֹרוּ בֵּית דִּין שֶׁחֶלֶב מוּתָּר, וְנִתְחַלֵּף לוֹ חֵלֶב בְּשׁוּמָן וַאֲכָלוֹ, רַב אָמַר פָּטוּר, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר [16]חַיָּיב. מֵיתִיבִי, [17]מַעֲשֵׂה הָאָרֶץ בַּעֲשׂוֹתָהּ, [18]פְּרָט לְמוּמָר; רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹסֵי[19] אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן (אֵינוֹ צָרִיךְ[20]), הֲרֵי הוּא אוֹמֵר [21]'אֲשֶׁר לֹא תַעֲשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה[22] וְאָשֵׁם אוֹ הוֹדַע, [23]הַשֵּׁב מִידִיעָתוֹ מֵבִיא קָרְבָּן עַל שִׁגְגָתוֹ, לֹא שֵׁב מִידִיעָתוֹ אֵינוֹ מֵבִיא קָרְבָּן עַל שִׁגְגָתוֹ; וְאִם אִיתָא, הָא לֹא שֵׁב מִידִיעָתוֹ הוּא. אָמַר רַב פַּפָּא, קָסָבַר רַבִּי יוֹחָנָן, כֵּיוָן דְּכִי מִתְיַדַּע לֵהּ לְבֵי דִינָא הָדְרִי בֵּהּ, שֵׁב מִידִיעָתוֹ קָרֵינָן בֵּיהּ וְחַיָּיב. אָמַר רָבָא, [24]מוֹדֶה רַב שֶׁאֵינוֹ מְשַׁלֵּם לְרוֹב צִבּוּר, מַאי טַעְמָא, אָמַר קְרָא [25]'בִּשְׁגָגָה[26]', [27]עַד שֶׁיְּהוּ כּוּלָּן בִּשְׁגָגָה אַחַת: **בֵּין שֶׁעָשׂוּ וְעָשָׂה עִמָּהֶן כו׳:** לְמָה לֵיהּ לְמִיתְנָא כָּל הָנֵי, בִּשְׁלָמָא רִישָׁא [28]לֹא זוּ אַף זוּ קָתָנֵי, אֶלָּא סֵיפָא דְּלְחִיּוּבָא אִיפְּכָא מִיבַּעְיָא לֵיהּ?

מסורת הש״ס עם הוספות

א) מכילתא דף פו:. ב) יומא פז:. ג) [סוכה לו: וש״נ], לקמן ד:. ד) שבת סט:. ע״פ לקמן יפ. מולין ה: יומא פ. מ״כ דבורא דחובה פרשה ז ח״ד (אות רפא). ו) [שבועות כו:]. ז) [יומא יט. גיטין טו: כ״מ לה. עירובין עה. סנהדרין סא: סז:]. ח) לקמן ד:. ט) יבמות צב. (עי׳ מהרש״א), בפרק בתרא דף יא.. י) פ״ב ה״ד. יא) בע״ב.

תורה אור השלם

א) וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִּשְׁגָגָה מֵעַם הָאָרֶץ בַּעֲשֹׂתָהּ אַחַת מִמִּצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁם: ב) אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם: אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא בָּהּ וְהֵבִיא אֶת קָרְבָּנוֹ שְׂעִיר עִזִּים זָכָר תָּמִים:

(ויקרא ד, כב-כג) לגרסא שלפנינו

וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִּשְׁגָגָה מֵעַם הָאָרֶץ בַּעֲשֹׂתָהּ אַחַת מִמִּצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁם: אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְהֵבִיא קָרְבָּנוֹ עֵז תְּמִימָה נְקֵבָה עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא:

(ויקרא ד, כז-כח) לגרסא״א וב״ח

ג) וְנִסְלַח לְכָל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם כִּי לְכָל הָעָם בִּשְׁגָגָה:

(במדבר טו, כו) לחיב ראשונים

וְהָיָה אִם מֵעֵינֵי הָעֵדָה נַעֲשָׂתָה לִשְׁגָגָה וְעָשׂוּ כָל הָעֵדָה פַּר בֶּן בָּקָר אֶחָד לְעֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיְיָ וּמִנְחָתוֹ וְנִסְכּוֹ כַּמִּשְׁפָּט וּשְׂעִירַת עִזִּים אֶחָד לְחַטָּת:

(במדבר טו, כד) לני הר״ח

הגהות וציונים

6) הרי זה פטור (כת״י ומשניות דפו״ר וירושלמי, ועי׳ באר שבע). **7)** אמר **רבא** (ראשונים וכת״י, ועי׳ באר שבע ושער יוסף), וכן בסמוך בלישנא בתרא: **8)** בכת״מ אמר רבא **תרתי קתני** לאתויי, ולדק״ס זו גירסת רש״י וצ״ל הפסק הנקודה אחר ״תורתי קתני״: **9)** ונתחלף לו **חלב** בשומן (ב״ח, וכ״ה בראשונים ובכת״י): **10)** ״כו׳״ ליתא בר״ח ובכת״י: **11)** בילק״ש יהודה, ובדק״ס הוכיח שזו הגירסא הנכונה: **12)** רש״א מ״ז (גליון): **13)** עי׳ ב״ש אמאי מייתי האי קרא. הב״ח מוחק ״בשגגה״, וכן ליתא במהרש״א: **14)** גירסת ר״ח לשגגה, ע״ש: **15)** הב״ח מוסיף **הא לא קשיא** (ע״פ רש״י): **16)** צ״ל כשבה **או שעירה:** **17)** החק נתן מוחק ״בגמ׳״: **18)** שיאמרו (כת״י): **19)** צ״ל [דלא] **נגמרה** (ב״ח): **20)** ״ממש״ מיותר (רש״ש): **21)** צ״ל **לאכול** (ב״ח, וכ״ה בכת״י): **22)** כת״י ״זה שנתחלף לו חלב בשומן **ואכלו״:** **23)** יש להוסיף **דחייב** (כת״י): **24)** בדפוסים שלפני ש״ס רילנא ״והמחבר הוא הרב המופלא פ״ה ע״ה מהר״ר אליה אליעזר המחבר ספר ברית הלוי דלה״ה״. וכתב הורה גבר ״לא נודע מי היה מחברם וכפי הנראה מהר״א הנ״ל הביאן רק אל הדפוס לאשר היו גנוזים בבית גנזיו״, ע״ש. הבנימין זאב סי׳ קלא מעתיק תוס׳ ד״ה הכא שבעמוד זה וכותב ״שמצאתיו בקונדרס ישן משמם״: **25)** נדפסו לראשונה בפראג שנת תפ״ה. השער יוסף מעתיק הרבה מהם מכת״י, בנוסח יותר מתוקן: **26)** ב״ד (כת״י): **27)** בכת״י נוסף **פי׳:**

מסכת טהרות

פרק ג׳ משנה ח׳

תִּינוֹק שֶׁנִּמְצָא בְצַד הָעִסָּה וְהִבְצַק בְּיָדוֹ, רַבִּי מֵאִיר מְטַהֵר. וַחֲכָמִים מְטַמְּאִים, שֶׁדֶּרֶךְ הַתִּינוֹק לִטָּפֵחַ. בְּצַק שֶׁיֵּשׁ בּוֹ נְקִירַת תַּרְנְגוֹלִים, וּמִשְׁקִין מְטַמְּאִין בְּתוֹךְ הַבַּיִת, אִם יֵשׁ בֵּין מִשְׁקִין לַכִּפֹּרוֹת כְּדֵי שֶׁיְּנַגְּבוּ אֶת פִּיהֶם בָּאֲוִיר, הֲרֵי אֵלּוּ טְהוֹרִין.

עין משפט נר מצוה

א מיי׳ פי״ב מהל׳ שגגות הלכה ו סמג עשין רין:
ב מיי׳ שם פי״ג הלכה ו והלכה ה סמג שם:
ג מיי׳ שם פי״ב הל״ב ופרק יג הל״ו סמג שם:
ד מיי׳ פי״ג מהל׳ ממרים הלכה ו סמג לאוין קסג:
ה מיי׳ פי״ב מהל׳ שגגות הלכה ה סמג עשין רין:
ו מיי׳ שם פ״ג הלכה ז וי״ג מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד:
ז מיי׳ פי״ג מהל׳ שגגות הלכה ה סמג עשין רין:

רבינו חננאל

בדפוס וילנא הוצב פירוש רבינו חננאל בשולי העמוד. כשלא הכיל הגליון את השייך לעמוד המשיכו והדפיסוהו בעמוד הבא, וגם בעמוד שלאחריו, עד שבסופו שלא הדביר, מתרחק הפירוש מספר עמודים מהמקום אליו הוא שייך. כדי לחסוך מהלומד לשוטט שעיניו יצורדו המלים ״שייך לדף פלוני״, העברנו את כל הפירוש לסוף המסכת.

תוספות הרא״ש[29]

הורו ב״ד וידע א׳ מהן שטעו **או תלמיד שהוא ראוי להוראה** וכו׳ הרי זה חייב **מפני שלא** תלה בב״ד. נא זו אף זו קתני נא מיבעיא ידע אחד מסנהדרין גופייהו דטעו דחייב דלא עמדה הוראה בסנהדרין כולן אלא אפי׳ אחד מן התלמידים הדנים לפניהם בקרקע ולאו להוראה חייב ונא מיבעיא דאו להוראה אלא אפי׳ גמיר ולא סבר ונראה לו לפי מה שלמד שטעו בני״ד[30] חייב דכל שאין דעתו מסכמת לדעת ב״ד תולה בדעת עצמו דחזן מחמר לקמן (דף ד:) שוגגין ושגו מזידין פטורין אלמא דכיון דנראה לעצר שטעו לא הוי הוראה הכ״ל ידחי ואמרינן נמי[31] זה הכלל התולה בעצמו חייב לאחרוי מבעבו בהוראה. **31)** מי שרגיל בעצמו בהוראה אע״פ שעתה הוא מסכים עם ב״ד מיקרי תולה בעצמו כ״ש כל אדם שאין דעתו מסכמת עם דין:

גמ׳ אין ב״ד חייבין עד שיאמרו להם מותרין אתם. [נמצא בהשמטות]: **אמר רבא אף אנן נמי תנינא הורוה ב״ד לינשא והלכה וקלקלה חייבת שלא התירוה ב״ד אלא להנשא.** [נמצא בהשמטות]: **מעם הארץ פרט.** [נמצא בהשמטות]: **פרט למומר.** [נמצא בהשמטות]: **אמר רב פפא קא סבר רבי יוחנן דכי מתיידע להו לבי דינא הדרי בהו והוא נמי הדר ביה שב מידיעתו קרי׳ ביה.** [נמצא בהשמטות]:

תוספות

אמר המתעסק, אלו התוספות כבר היו בדפוס, וכתוב על גבן בוה״ל. מצאתי תוספות כת״י על מסכת הוריות והעתקתים ולדפוס אצל האשר״י ממסכת סוכה. ונלקטו[p] ע״י הג״מ אליהו ב״ר אברהם הלוי איטינגען ז״ל, בעתה״מ ברית הלוי ומנחת אליהו. ובהיות שמציאתן נגלם מעין כל, ומי יבקש דבר שלא במקומו, אשר ע״כ אמרתי לחעמידן במקומן:

הוֹרוּ ב״ד. הַס סַנְהֶדְרֵי גְּדוֹלָה, דְּדָרְשִׁינָן בְּמ״כ, עֲדָת יִשְׂרָאֵל, עֵדָה הַמְיוּחֶדֶת בְּיִשְׂרָאֵל, זוֹ סַנְהֶדְרֵי לִסְמוֹךְ עַל דְּבָרָיו, דְּשָׁמְעָה לוֹ עַיִן הַיְטֵב, וְשָׁמְעָה אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה הָיָה קָנָם מְשׁוּפָּה; ״עַד שֶׁיֹּאמַר הֲלָכָה לְמַעֲשֶׂה״, פֵּירוּשׁ, עַד שֶׁיָּצִיא לוֹ מִפּוּן הַהֲלָכָה לְאִיתוֹ דָּבָר מַה שֶׁאוֹמֵר, כִּי הַתַּלְמוּד וְדִבְרֵי הָאֲמוֹרָאִים עִיקָּר, כְּדִאִיתָא בְּיַרוּשַׁלְמִי רֵישׁ פֵּיאָה[c] ״אִין לְמִידִין לֹא מֵהֲלָכוֹת וְלֹא מִן הַמְּסוֹרָסוֹת, אֶלָּא מִפִּי הַתַּלְמוּד״: **וְאֵיכָא** דְּאָמְרִי חַדָּא קַתָּנֵי, וְאֵין לְהַקְשׁוֹת אֶלָּא לְיתֵי כִּי אִם ״עַל פִּיהֶם״, וּמִמֵּילָא מַשְׁמַע דְּוַקָּא עַל פִּיהֶם. שֶׁמָּא הִ״ה הִ״ה נִתְחַלֵּף לוֹ, לְכָךְ תָּנָא ״שׁוֹגֵג״, לְמִימַר בְּאִיזֶה ״שׁוֹגֵג״ ״עַל פִּיהֶם״: **עַד** שֶׁיְּהוּ כּוּלָּן בִּשְׁגָגָה אַחַת. כ״ע אִם רוֹב צִבּוּר עָשׂוּ בְּזֶה הָעִנְיָן שֶׁנִּתְחַלֵּף לָהֶם וְהָיוּ כּוּלָּן בִּשְׁגָגָה אַחַת אִי מִיתַּיֵּיב בֵּית דִּין: